Pràctica 2: Introducció a Prolog

Lògica en la Informàtica

FIB

Antoni Lozano Q1 2023-2024

Objectius

Aquesta segona pràctica té com a objectius:

- Tenir un primer contacte amb Prolog, un llenguatge declaratiu on es descriu
 - quina és l'estructura del problema amb regles i fets i
 - quin és l'objectiu mitjançant consultes

a diferència dels llenguatges imperatius que indiquen com arribar a la solució.

Arribar a escriure programes senzills en Prolog.

Referències

Com a guia d'estudi per a aquesta pràctica teniu

- El document p6.pdf, que conté les notes de classe d'IL sobre fonaments de la programació lògica
- El document p6sols.pl, amb solucions d'exercicis plantejats en el document anterior
- El fitxer codi.pl, que conté el codi d'aquestes transparències
- Aquestes transparències

Introducció a Prolog

- Intèrpret

- Aritmètica

Ús de l'intèrpret

Per executar l'intèrpret, escriviu en un terminal:

```
> swipl
Welcome to SWI-Prolog (threaded, 64 bits, version 8.4.3)
SWI-Prolog comes with ABSOLUTELY NO WARRANTY. This is free software.
Please run ?- license. for legal details.
For online help and background,
visit https://www.swi-prolog.org
For built-in help, use ?- help(Topic). or ?- apropos(Word).
```

Compilació

Els programes s'haurien de desar en fitxers amb extensió pl.

Si tenim un fitxer codi.pl, escrivim dins l'intèrpret

?- [codi].

i ja podrem fer consultes sobre tot allò que s'ha declarat a codi.pl.

Per acabar la sessió amb l'intèrpret, escriviu

?- halt.

Programar en Prolog vol dir descriure el problema que tenim entre mans. Es fa ús d'un programa consultant la descripció que s'ha fet del problema.

La manera més senzilla de descriure un problema és enumerant fets.

```
mes_gran(elefant,cavall).
mes_gran(cavall, ruc).
mes_gran(ruc, gos).
mes_gran(ruc,gat).
```

Programar en Prolog vol dir descriure el problema que tenim entre mans. Es fa ús d'un programa consultant la descripció que s'ha fet del problema.

La manera més senzilla de descriure un problema és enumerant fets.

```
mes_gran(elefant,cavall).
mes_gran(cavall,ruc).
mes_gran(ruc,gos).
mes_gran(ruc,gat).
```

Ara podem fer consultes.

```
?- mes_gran(ruc,gos).
true .
```

(escriu el punt quan escrivim un punt o enter)

```
?- mes_gran(gat,elefant).
false.
```

Programar en Prolog vol dir descriure el problema que tenim entre mans. Es fa ús d'un programa consultant la descripció que s'ha fet del problema.

La manera més senzilla de descriure un problema és enumerant fets.

```
mes_gran(elefant,cavall).
mes_gran(cavall,ruc).
mes_gran(ruc,gos).
mes_gran(ruc,gat).
```

Però si preguntem a l'inrevés, tenim:

```
?- mes_gran(elefant,gat).
false.
```

Programar en Prolog vol dir descriure el problema que tenim entre mans. Es fa ús d'un programa consultant la descripció que s'ha fet del problema.

La manera més senzilla de descriure un problema és enumerant fets.

```
mes_gran(elefant,cavall).
mes_gran(cavall,ruc).
mes_gran(ruc,gos).
mes_gran(ruc,gat).
```

Per resoldre-ho, tenim dues opcions: ampliar el conjunt amb tots els fets possibles o afegir una regla general, que podria ser:

```
mes_gran(X,Y) := mes_gran(X,Z), mes_gran(Z,Y).
```

La regla estableix que $mes_gran(X,Y)$ és cert si existeix un Z que compleix $mes_gran(X,Z)$ i $mes_gran(Z,Y)$.

Ara tenim el conjunt de fets i regles:

```
mes_gran (elefant, cavall) .
mes_gran(cavall, ruc).
mes_gran(ruc, gos).
mes_gran(ruc, gat).
mes\_gran(X,Y) := mes\_gran(X,Z), mes\_gran(Z,Y).
Com volíem, tenim
?- mes_gran(elefant,gat).
true .
```

Ara tenim el conjunt de fets i regles:

```
mes_gran(elefant,cavall).
mes_gran(cavall,ruc).
mes_gran(ruc,gos).
mes_gran(ruc,gat).
mes_gran(X,Y) :- mes_gran(X,Z), mes_gran(Z,Y).
```

Com volíem, tenim

```
?- mes_gran(elefant,gat).
true .
```

Però si preguntem a l'inrevés

```
?- mes_gran(gat,elefant).
ERROR: Stack limit (1.0Gb) exceeded
```

Prolog arriba al límit de la pila de recursió. El motiu és la manera en què prova de demostrar una consulta:

- Onada la pregunta mes_gran (gat, elefant), examina la seva base de dades amb fets i regles en ordre
- ② Com que no la troba com a fet, intenta fer-la compatible amb mes_gran(X, Y) instanciant X a gat i Y a elefant
- Subobjectius mes_gran(X,Y) hade demostrar els subobjectius mes_gran(X,Z) i mes_gran(Z,Y) per a algun Z
- Per demostrar el primer amb X = gat torna a iniciar el procés i l'unifica de nou amb el terme mes_gran (X, Y) de l'última regla

Qüestić

Expliqueu amb detall per què Prolog respon afirmativament a la consulta mes gran (elefant, gat).

Prolog arriba al límit de la pila de recursió. El motiu és la manera en què prova de demostrar una consulta:

- Onada la pregunta mes_gran (gat, elefant), examina la seva base de dades amb fets i regles en ordre
- ② Com que no la troba com a fet, intenta fer-la compatible amb mes_gran(X, Y) instanciant X a gat i Y a elefant
- Subobjectius mes_gran(X,Y) hade demostrar els subobjectius mes_gran(X,Z) i mes_gran(Z,Y) per a algun Z
- Per demostrar el primer amb X = gat torna a iniciar el procés i l'unifica de nou amb el terme mes_gran (X, Y) de l'última regla

Qüestió

Expliqueu amb detall per què Prolog respon afirmativament a la consulta mes_gran (elefant, gat).

Una solució que evita la recursió infinita és reservar la recursivitat per un nou predicat:

```
mes_gran(elefant,cavall).
mes_gran(cavall,ruc).
mes_gran(ruc,gos).
mes_gran(ruc,gat).
mesGran(X,Y) :- mes_gran(X,Y).
mesGran(X,Y) :- mes_gran(X,Z), mesGran(Z,Y).
```

Ara respon correctament i proporciona diferents solucions (prement espai o punt i coma):

```
?- mesGran(X,gat).
X = ruc;
X = elefant;
X = cavall;
false.
```

Introducció a Prolog

- Intèrpret
- Sintaxi
- Objectius
- 4 Llistes
- Aritmètica
- 6 Tall

Termes i predicats

Termes

Un terme és:

- Un atom: gat, a, fXY, r1, una_altra_ronda, 'I aixo'
- Un nombre: 42, -666
- Una variable: X, Rinoceront, _, _234
- Un terme compost: mes_gran(X,gos), f(g(X,_),5)

Es pot comprovar quina mena de terme és una cadena de símbols X amb els predicats atom(X), number(X), var(X) i compound(X).

Predicats

Un predicat és un àtom o un terme compost.

Termes i predicats

Exemple

El nostre programa

```
mes_gran(elefant,cavall).
mes_gran(cavall,ruc).
mes_gran(ruc,gos).
mes_gran(ruc,gat).
mesGran(X,Y) :- mes_gran(X,Y).
mesGran(X,Y) :- mes_gran(X,Z), mesGran(Z,Y).
```

conté àtoms, variables i termes compostos.

També està format per predicats. Ara veurem com es defineix un programa a partir dels predicats.

Clàusules, programes i consultes

Hem començat parlant de fets i regles.

Fets

Un fet és un predicat seguit de punt.

```
mes_gran(elefant,cavall).
```

Regles

Una regla és un cap seguit d'un signe :-, un cos i acaba en punt, on:

- el cap és un predicat i
- el cos és una seqüència de predicats separats per comes.

```
mesGran(X,Y) := mes\_gran(X,Z), mesGran(Z,Y).
```

Clàusules, programes i consultes

Programes

Els fets i les regles s'anomenen clàusules. Un programa és una seqüència de clàusules.

Exemple

L'argument clàssic

Tots els homes són mortals Sòcrates és un home

Per tant, Sòcrates és mortal

es tradueix en Prolog com

```
mortal(X) :- home(X). % regla
home(socrates). % fet
```

Clàusules, programes i consultes

Consultes

Una consulta té la mateixa estructura que el cos d'una regla: una seqüència de predicats separats per comes i acabada en punt.

Exemple

Donat el programa següent, es poden fer consultes.

```
mortal(X) :- home(X).
home(socrates).

?- mortal(X).
X = socrates.

?- home(plato).
false.

?- mortal(socrates), mortal(plato).
false.
```

Introducció a Prolog

- Intèrpret
- Sintax
- Objectius
- 4 Llistes
- 6 Aritmètica
- 6 Tall

Predicats predefinits

Alguns predicats predefinits són:

- true, que sempre és cert
- false (o fail), que sempre és fals
- = (X, Y) és cert si i només si X i Y es poden unificar
 Per més comoditat, = (X, Y) es pot escriure X = Y
- \= (X, Y) és cert si i només si = (X, Y) és fals Es pot escriure com X \= Y
- \+ X, que és cert quan X no es pot demostrar
- write (X), que escriu el terme X i sempre és cert; en el cas que X sigui una variable, escriu el seu valor
- n1, que salta de línia i sempre és cert

Unificació

El concepte d'unificació és fonamental per entendre com es processen les consultes en Prolog.

Unificació

Dos termes es poden unificar si són idèntics o bé es poden fer idèntics mitjançant la instanciació de variables.

Exemples

```
?- 17 = N.
N = 17.
?- mesGran(X, gat) = mesGran(cavall, gat).
X = cavall.
```

Unificació

La mateixa variable s'ha d'instanciar amb el mateix valor en una expressió o una consulta.

```
?- f(X,g(X),a) = f(a,Y,Z).

X = Z, Z = a,

Y = g(a).

?- p(X,1) = p(2, Y), X = Y.

false.
```

L'excepció és la variable anònima _ perquè cada ocurrència representa una variable diferent.

$$?- p(_, 2, 2) = p(1, Y, _).$$

 $Y = 2.$

Execució d'objectius

Fer una consulta vol dir demanar a Prolog que provi de demostrar que els pedicats inclosos en la consulta es poden fer certs amb les instanciacions necessàries.

La cerca d'aguesta demostració se'n diu execució d'objectius.

Execució d'objectius

Exemple

Quan fem la consulta mortal (socrates) al programa

```
mortal(X) :- home(X).
home(socrates).
```

Prolog respon que és cert després de seguir els passos:

- mortal (socrates) és l'objectiu inicial
- Prolog intenta unificar l'objectiu amb el primer fet o cap de regla que troba, que és mortal (X) i s'instancia X = socrates
- S'estén la instanciació al cos de la regla, home (socrates), que serà el nou objectiu
- Prolog intenta unificar l'objectiu de nou amb algun fet o regla i ho fa amb l'únic fet que té, precisament home (socrates); l'objectiu actual té èxit
- Això vol dir que l'objectiu inicial també té èxit

Introducció a Prolog

- Intèrpret
- Sintaxi
- Objectius
- 4 Llistes
- 6 Aritmètica
- 6 Tall

Una seqüència de termes escrits entre parèntesis quadrats formen una Ilista. Per exemple,

```
[elefant, cavall, ruc, gos, gat]
```

és una llista formada per cinc àtoms. Però els elements d'una llista també poden ser llistes:

```
[a, b, [], f(a), g(f(a,X)), [a,b,c], X]
```

Llista buida

La llista buida és un àtom i es representa amb [].

El primer element d'una llista és el cap i la resta d'elements és la cua. Per exemple, en la llista

```
L = [a, b, [], f(a), g(f(a,X)), [a,b,c], X]
tenim que
cap: a
cua: [b, [], f(a), g(f(a,X)), [a,b,c], X]
```

Una variant de la notació permet fer referència al cap i la cua d'una llista.

Si el cap de t L és t X i la cua és t Y, llavors podem escriure t L amb

$$[X \mid Y].$$

En l'exemple anterior, $L = [X \mid Y]$ on

```
X = a
Y = [b, [], f(a), g(f(a,X)), [a,b,c], X]
```

El primer element d'una llista és el cap i la resta d'elements és la cua. Per exemple, en la llista

```
L = [a, b, [], f(a), g(f(a,X)), [a,b,c], X]
tenim que
cap: a
cua: [b, [], f(a), g(f(a,X)), [a,b,c], X]
```

Una variant de la notació permet fer referència al cap i la cua d'una llista.

Si el cap de $\mbox{$ \bot$}$ és $\mbox{$ \chi$}$ i la cua és $\mbox{$ \chi$}$, llavors podem escriure $\mbox{$ \bot$}$ amb

En l'exemple anterior, $L = [X \mid Y]$ on

```
X = a

Y = [b, [], f(a), g(f(a,X)), [a,b,c], X]
```

Exemple

La interacció següent amb l'intèrpret

```
?-[] = [X | Y]. false.
```

confirma que una cua buida no té cap i, per tant, x no es pot unificar amb res.

En canvi, la consulta

```
?- [a] = [X | Y].
X = a,
Y = [].
```

té èxit i confirma que una llista formada per un element té com a cap aquell element i com a cua la llista buida.

Però la notació de llistes és encara més versàtil. Podem descriure un nombre constant d'elements abans de la barra vertical. Per exemple,

```
?- [1,2,3,4,5] = [X, Y, Z | T].

X = 1,

Y = 2,

Z = 3,

T = [4, 5].
```

Exemple: segon element d'una llista

Fent ús d'aquesta notació, podem definir el predicat

```
segon([_,X | _],X).
```

per obtenir el segon element d'una llista, com en la consulta

```
?- segon([a, b, c, d, e], S).
S = b.
```

Però la notació de llistes és encara més versàtil. Podem descriure un nombre constant d'elements abans de la barra vertical. Per exemple,

```
?- [1,2,3,4,5] = [X, Y, Z | T].

X = 1,

Y = 2,

Z = 3,

T = [4, 5].
```

Exemple: segon element d'una llista

Fent ús d'aquesta notació, podem definir el predicat

```
segon([\_,X \mid \_],X).
```

per obtenir el segon element d'una llista, com en la consulta

```
?- segon([a, b, c, d, e], S).
S = b.
```

Pertinença a una Ilista

```
pert (X, L): X pertany a la llista L
Predicat predefinit: member/2
```

```
pert(X, [X | _]).
pert(X, [_ | L]) :- pert(X,L).
```

Observació

Un element pertany a una llista si:

- és el primer de la llista o
- pertany a la resta de la llista

Recursió en el segon argument.

Concatenació de llistes

```
conc (L1, L2, L3): L3 és la concatenació de L1 i L2
Predicat predefinit: append/3
```

```
conc([], L, L).
conc([X \mid L1], L2, [X \mid L3]) := conc(L1, L2, L3).
```

Observació

La concatenació d'una llista que comença per l'element x amb una altra llista ha de tenir x com a primer element (i la resta conserva l'ordre original).

Recursió en el primer argument.

Últim d'una llista

```
ultim(L, X) : X 	ext{ \'es l'\'ultim element de } L
```

Predicat predefinit: last/2

```
ultim(L, X) := conc(\_, [X], L).
```

Observació

L'element X és l'últim de la llista L si L és la concatenació d'alguna llista amb la llista [X].

Llista revessada

```
revessat (L, R): R és la llista L revessada Predicat predefinit: reverse/2
```

Observació

El revessat d'una llista ${\tt L}$ és l'últim element de ${\tt L}$ seguit del revessat de la resta.

Recursió en tots dos arguments.

Llista permutada

permutacio (L, P): P és una permutació de la llista L Predicat predefinit: permutation/2

Observació

Es pot obtenir una permutació de $[X \mid L]$ inserint X en una posició qualsevol d'una permutació de L.

Recursió en tots dos arguments.

Consulta

Es poden obtenir totes les permutacions de [a, b, c] amb

```
?- permutacio([a, b, c], S), write(S), nl, false.
[a,b,c]
[b,a,c]
[b,c,a]
[a,c,b]
[c,a,b]
[c,b,a]
false.
```

Subconjunts

```
subconjunt (S, C): S és un subconjunt de C, on
                      S i C són llistes sense repeticions
```

Predicat predefinit: subset/2

```
subconjunt([], _).
subconjunt([X | R], T) :-
        pert(X, T),
        subconjunt (R, T).
```

Observacions

En notació de conjunts:

- Ø és subconjunt de qualsevol conjunt
- $\{X\} \cup R \subset T$ si $X \in T \mid R \subset T$

Recursió en el primer argument.

Introducció a Prolog

- Intèrpret
- Sintaxi
- Objectius
- 4 Llistes
- 6 Aritmètica
- 6 Tall

Operadors

L'ús de l'aritmètica pot produir comportaments inesperats.

Podem comprovar l'exemple següent:

```
?-7+4=11.
false.
```

Cal tenir en compte que, en Prolog, la igualtat serveix per unificar termes (fa un pattern matching), però no els avalua encara que siguin expressions aritmètiques.

Això explica les consultes:

$$?-7+4=N+4.$$
 $N=7.$
 $?-1+3=3+1.$

Operadors

Per avaluar una expressió aritmètica, cal dir-ho explícitament a Prolog. Una manera de fer-ho és fer ús de l'operador is. Si X és una variable, la consulta

```
?- X is 7 + 4.
X = 11.
```

força l'avaluació de l'expressió que té a la dreta i l'unifica amb la variable que té a l'esquerra (x).

Cal tenir en compte:

Que no funciona a l'inrevés:

```
?-7+4 is X. ERROR: Arguments are not sufficiently instantiated
```

 L'expressió de la dreta ha de poder-se avaluar. En concret, totes les variables de l'expressió han d'estar instanciades

Operadors

Altres operadors que permeten avaluar expressions aritmètiques:

- (més gran)
- (més petit) <</p>
- (més petit o igual) =<</pre>
- >= (més gran o igual)
- -\= (no igual)
- (igual) =:=

Mida

```
mida(L,N): la mida de L és N
Predicat predefinit: length/2
```

```
mida([], 0).
mida([_ | L], N):- mida(L, N1), N is N1 + 1.
```

Observació

Fem N is N1 + 1 per obtenir el resultat numèric en N, en lloc de l'expressió N1 + 1.

Factorial

```
fact (N, F): F és el factorial de N Predicat predefinit: subset/2
```

```
fact(0, 1) :- !.
fact (N, F) := N1 is N = 1, fact (N1, F1), F is N * F1.
```

Observacions

- Fem N1 is N 1 perquè fact (N1, F1) necessita N1 instanciat
- Fem F is N * F1 per forçar l'avaluació de N * F1

```
% xifres(L,N) escriu les maneres d'obtenir N a partir de +, -, *
% dels elements de la llista L
% exemple:
% ?- xifres( [4.9.8.7.100.4]. 380 ).
%····4·*·(100-7)·+·8······<-----
%····((100-9)·+·4·)·*·4
%....
xifres(L,N):-
    subconjunt(L,S), ....% S = [4,8,7,100]
permutation(S,P), .... % P = [4,100,7,8]
expressio(P,E), ... % E = 4 * (100-7) + 8
····N·is·E,
write(E). nl. false.
% \cdot F \cdot = \cdot (\cdot 4 \cdot \cdot * \cdot \cdot (100 - 7) \cdot) \cdot \cdot \cdot + \cdot \cdot \cdot \cdot 8
% . . . . . . . . . / . . . \
%...././.\
%····
% . . . . . . . . . / . \
%·····100··7
```

```
expressio([X],X).
expressio(L, E1 + E2 ):-
  → append(L1, L2, L),

→ L1·\=-[], L2·\=-[],
  expressio(L1, E1),
→ → expressio( L2, E2 ).
expressio(L, E1 - E2):-

→ → → append(·L1,·L2,·L),·
→ → · · · L1 · \= · [], · L2 · \= · [],
→ → expressio(L1, E1),
→ → expressio(L2, E2).
expressio( L, E1 * E2 ):-
→ append(·L1,·L2,·L),·
expressio(L1, E1),
→ → expressio( L2, E2 ).
% Com afegir la divisió entera?
```

Introducció a Prolog

- Intèrpret
- Sintax
- Objectius
- 4 Llistes
- 6 Aritmètica
- Tall

Hi ha un operador especial anomenat operador de tall (!) que permet dirigir l'execució d'objectius en Prolog i, en particular, el backtracking.

- L'operador ! sempre té èxit
- Un cop satisfet, en la crida actual al predicat que conté el tall, impedeix
 - el backtracking abans del tall i
 - l'aplicació de les següents regles amb al mateix predicat com a cap.

Funcionament del tall

Abans d'arribar al tall, a1, a2, ... poden fer backtracking.

```
p :- a1, a2, ..., !, b1, b2, ...
p :- c1, c2, ...
```

Després d'arribar al tall,

- no es farà backtracking en a1, a2, ...
- no s'aplicarà la segona regla (ni, per tant, els objectius c1, c2, ...)

```
% Ja hem vist aplicacions de l'operador de tall, com ara:
fact(0,1):--!.
fact(N,F):--N1 is N-1, fact(N1,F1), F is N * F1.
% Provem a eliminar-lo i consultar
% fact(0,F), write(F), false.
```

```
% El tall elimina l'exploració posterior de l'objectiu
% però també el backtracking dels subobjectius anteriors de l'objectiu
% Per exemple:
p(1).
p(2).
q(a).
q(b).
r(3,4,5).
r(X,Y,Z) := p(X), q(Y), !, s(Z).
% el tall ! treu de la pila les alternatives per a p(), q() i r()
r(5,6,7).
s(3).
s(4).
h(X,Y,Z) := r(X,Y,Z).
h(a,b,c).
% ?- h(A,B,C), write([A,B,C]), nl, false.
% [3,4,5]
%% [1,a,3]
%% [1,a,4]
%% [a.b.c]
%% false.
```

```
% EXEMPLE DE L'OPERADOR DE TALL: INTERVAL
%-Escriure-un-predicat-interval-que-generi-tots-els-enters-entre-
% una fita inferior (1r argument) i una fita superior (2n argument).
% El resultat ha de ser una llista d'enters (3r argument).
%-Si-la-fita-inferior és més gran que la superior, retornar [].
% Exemples:
% ?- interval(3,11,X).
% \cdot X = [3,4,5,6,7,8,9,10,11]
%
% ?- interval(7,4,X).
% · X · = · []
interval(A,B,[]):-
    B - < - A, - !.
interval(A,A,[A]) :- !.
interval(A.B.[AIX]):-
    C \cdot is \cdot A \cdot + \cdot 1,
    interval(C,B,X).
rang(A,B) :-
→ interval(A.B.X).
    write(X).
% Provar a treure l'operador de tall
% Provar amb interval i amb rang
```

```
% der(E,V,D) · == '"la derivada de E respecte de V és D"
der(X,X,1) := var(X), !...
% ! es fa servir per aturar la cerca de solucions
der(C, ,0):-
    number(C).
der(A+B,X,U+V):=
→ der(A,X,U),
   der(B,X,V).
der(A*B,X,A*V+B*U):-
→ der(A,X,U).
→ der(B,X,V).
```

Disjunció

```
% DTSJUNCTÓ
%-suposem-que-volem-definir-la-propietat-"X-és-pare-o-mare-de-Y",-diquem-ne
% progenitor(X,Y) (en anglès parent(X,Y))
% Faríem
progenitor(X,Y):--
   pare(X,Y).
progenitor(X,Y):--
    mare(X,Y).
% Es pot fer el següent per incorporar la disjunció, tot i que
% si es pot, és millor evitar-lo per legibilitat
progenitor(X,Y):-
   pare(X,Y);
   mare(X,Y).
```

Operadors lògics

```
% operadors lògics
and (A,B) \cdot :- \cdot A, \cdot B.
or(A,B) :- A; B.
neg(A) :- A, !, false.
neg(\underline{)}.
implies(A,B) := A, !, B.
implies( , ).
```